

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح مواد (۱) و (۱۰) قانون نحوه فعالیت
احزاب و گروه‌های سیاسی»

مقدمه

قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی و اقلیت‌های دینی مصوب ۱۳۶۰ در راستای اجرایی شدن اصل بیست‌وششم قانون اساسی، همه تشکل‌های مدنی مذکور در این اصل اعم از احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی و اقلیت‌های دینی، را تحت حاکمیت خود داشت. ماده (۲) قانون فوق به تعریف «انجمن، جمعیت، اتحادیه صنفی و امثال آن» و ماده (۳) آن به تعریف «انجمن‌های اسلامی واحدهای اداری، آموزشی، صنفی، صنعتی و یا کشاورزی» اهتمام داشت.

با تصویب قانون جدید «نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی» در سال ۱۳۹۵ و نسخ قانون احزاب مصوب ۱۳۶۰، تشکل‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی از شمول این قانون حذف شدند. از این رو در حال حاضر در خصوص تأسیس و فعالیت این تشکل‌ها و انجمن‌ها عملاً خلأ قانونی وجود دارد. این کانون‌ها که تعداد آنها بیش از ۶۰۰ کانون و اعضای فعال آنها بالغ بر میلیون‌ها نفر است مشمول هیچ قانونی نیستند و به تبع آن آیین‌نامه‌های موجود نیز بر آنها تسری نمی‌یابد.

لذا، از سوی نمایندگان محترم مجلس طرحی با عنوان «طرح اصلاح مواد (۱) و (۱۰) قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی»، به منظور الحاق این تشکل‌ها و انجمن‌ها به قانون مذکور، ارائه شد تا خلأ موجود رفع شود. طرح مذکور در کمیسیون امور داخلی و شوراها مورد بررسی و مذاکره قرار گرفت و در نهایت با اصلاحاتی به تصویب رسید.

متن طرح

ماده (۱) - طبق ماده (۱) طرح، دو بند به ماده (۱) قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی مصوب ۱۳۹۵ الحاق و تشکل‌های مذکور تعریف می‌شوند:

یک بند به عنوان بند «۱۷» به تعریف «انجمن، جمعیت، اتحادیه و کانون صنفی» می‌پردازد. در این بند این تشکل‌ها به این صورت تعریف شده‌اند: «انجمن، جمعیت، اتحادیه و کانون صنفی تشکیلاتی است که به وسیله دارندگان کسب، پیشه، حرفه و تجارت معین تشکیل شده و اهداف، برنامه‌ها و اقدامات آنان به گونه‌ای در جهت منافع خاص مرتبط به آن صنف باشد».

یک بند هم به عنوان بند «۱۸» به تعریف «انجمن‌های اسلامی واحدهای اداری، آموزشی، صنفی، صنعتی و کشاورزی» می‌پردازد. طبق این بند «انجمن اسلامی هر واحد اداری، آموزشی، صنفی، صنعتی و کشاورزی

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۳۹۰

شماره چاپ:

۹۷۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۳/۲۳

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

سیاسی

سایر دفاتر:

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۵۸۶۹-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۲/۳۰

تشکیلاتی مرکب از اعضای داوطلب همان واحد [است] که هدف آن ترویج فرهنگ اسلامی و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی به منظور ارتقای ساختار و نیروی انسانی واحد مربوطه باشد».

ماده (۲) - ماده (۲) طرح، جهت تکمیل و تصریح بیش‌تر به هدف خود، عبارت «جمعیت‌ها، انجمن‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی» را به متن ماده (۱۰) قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی که اختصاص به کمیسیون صدور پروانه و نظارت بر احزاب و گروه‌های سیاسی دارد اضافه می‌کند تا مرجع صدور این تشکل‌ها نیز با احزاب سیاسی یکی باشد.

اظهار نظر کارشناسی در خصوص طرح

۱. مجوز فعالیت تشکل‌های صنفی برای مدت کوتاهی صادر می‌شود و آنها باید در پایان دوره مذکور نسبت به تمدید پروانه فعالیت خود اقدام نمایند. به علاوه، همواره تشکل‌های صنفی جدید زیادی متقاضی اخذ پروانه فعالیت هستند. لذا رفع خلأ قانونی در این خصوص ضرورتی انکارناپذیر است.

۲. با تصویب طرح در کمیسیون امور داخلی و شوراها، این خلأ قانونی تا حدودی رفع می‌شود. اما، باید در نظر داشت که با تصویب آن و با قرار دادن این تشکل‌ها و انجمن‌ها در ذیل حاکمیت قانون «نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی» همچنان مشکلاتی وجود خواهد داشت:

اولاً ماهیت این تشکل‌ها با احزاب سیاسی متفاوت است و قانونگذار محترم پس از گذشت ۳۵ سال از عمر قانون احزاب مصوب ۱۳۶۰، عامدانه اقدام به تدوین و تصویب قانونی مخصوص احزاب و گروه‌های سیاسی کرده است و سازوکارها و فرایندهای این قانون را متناسب با مسائل احزاب و گروه‌های سیاسی طراحی کرده است. لذا صرف شمولیت این قانون بر تشکل‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی، خلأ موجود را به طور کامل رفع نخواهد کرد.

ثانیاً با حاکمیت قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی بر این تشکل‌ها و انجمن‌ها، کمیسیون ماده (۱۰) این قانون مرجع اخذ مجوز و نظارت بر آنها خواهد بود. همچنان که در گزارش شماره ۲۶۰۱۵۸۶۹ مرکز پژوهش‌های مجلس به تاریخ ۱۳۹۷/۰۳/۰۵ ذکر شده است شرایط اخذ مجوز از این کمیسیون متناسب با احزاب سیاسی است و قابل تسری بر سایر تشکل‌های مدنی نیست و بهتر است تسری داده نشود. فعالیت این تشکل‌ها بیش‌تر اجتماعی، فرهنگی و در جهت دفاع از حقوق قانونی صنفی است و تنگنمایی مثل اخذ مجوز از کمیسیون ماده (۱۰)، منجر به ایجاد اختلال در انجام وظایف مسالمت‌آمیزشان و تبدیل فعالیت‌های مدنی آنها به فعالیت‌های سیاسی می‌شود.

و بالاخره؛ از آنجا که قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی با انتقادهایی از سوی سیاستمداران، فعالان احزاب و کارشناسان روبه‌رو بوده و به احتمال زیاد در سال‌های آتی دستخوش اصلاح و تغییر خواهد شد، رفع خلأ قانونی با الحاق به این قانون تنها در کوتاه‌مدت و برای خروج از بن‌بست امکان‌پذیر است و شایسته است تمهیدات قانونی جدی و متناسب با این حوزه اتخاذ شود.

جمع‌بندی

تصویب این طرح، توصیه می‌شود تا خلأ قانونی در حوزه تشکل‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی رفع شود. با این حال لازم و ضروری است که دولت محترم در اسرع وقت نسبت به تهیه لایحه قانون تشکل‌های صنفی و انجمن‌های اسلامی اقدام کند.